

П. С. Трапенюк

АСАБЛІВАСЦІ МАЎЛЕНЧАГА ЭТЫКЕТУ СУЧАСНАГА НОСЬБІТА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

У нашыя часы беларуская мова, як і мноства іншых моў, перажывае новы віток развіцця. У эпоху інтэрнэту і глабалізацыі яе лексікон дапаўняецца новаўтварэннямі і запазычаннямі, яна знаходзіць новыя сферы ўжывання, да якіх ёй неабходна бесперапынна адаптавацца. Да таго ж беларуская мова існуе як адна з дзвюх дзяржаўных моў, большасць яе носьбітаў у нашыя дні білінгвальныя. Але ж існуюць больш трывалыя аспекты мовы, якія калі і перажываюць змены, то робяць гэта цягам цэлых стагоддзяў. Напрыклад, адны з найбольш часта ўжывальных адзінак мовы - словы ветлівасці. Іх этымалогія нярэдка ўходзіць так глыбока ў гісторыю, як і сама мова, да якой яны належаць. Ярка выражаны нацыянальна-культурны кампанент маўленчага этыкету робіць яго цікавым для доследаў элементам узуса.

У межах даследавання праводзіцца аналіз, у якім выглядзе ў нашыя дні сярод носьбітаў захоўваецца беларускі маўленчы этыкет і які эффект мае ўплыў рускай мовы на нацыянальна-культурныя аспекты сучаснай беларускай мовы.

Мова ёсць дынамічнай з'явай, таму аніводную мову нельга сапраўды пазнаць, не звярнуўшыся да яе карыстальнікаў. З гэтае прычыны аб'ектам гэтага доследу ёсць маўленчы партрэт носьбітаў. Каб яго скласці, мы выкарыстоўвалі анкетаванне, засяроджанае на маўленчым этыкеце як на важным элеменце паўсядзённай камунікацыі. Абсалютная большасць рэспандэнтаў (81,5%) абазначылі, што ў паўсядзённым жыцці карыстаюцца і беларускай, і рускай мовамі. Пры гэтым рэспандэнтаў, якія часцей карыстаюцца рускай, апынулася больш за тых, для каго пераважае беларуская мова. Усе апытаныя з'яўляюцца прадстаўнікамі маладога пакалення, узростам ад 16 да 24 гадоў.

У апытанцы былі прапанаваны 10 сітуацый (у выглядзе міні-дыялогаў) з прапушчанымі ў іх формуламі этыкету. Складаючы яе, мы імкнуліся зрабіць сітуацыі максімальна недвусэнсоўнымі, большасць з іх былі накіраваныя на этыкетныя фразы з пэўным значэннем (напр. падзяка, перапрашэнне, пажаданне на выздараўленне і г.д.).

Абсалютная большасць адказаў адпавядалі сучасным нормам беларускай мовы. Яны не толькі былі карэктныя з пункту гледжання стылістыкі, але і разнастайныя, што паказвае добрыя здольнасці носьбітаў, як карыстальнікаў беларускай мовы. Вядома, нельга сказаць, што зусім не заўважны і ўплыў рускай мовы: прыкладам інтэрферэнцыі, напрыклад, з'яўляюцца памылкі ў кіраванні з дзеясловамі “*дараваць*”, “*прабачаць*”. Але наогул, колькасць русізмаў у адказах не пераважае больш літаратурныя варыянты адказаў. У будучыні, працягваючы доследы па гэтай тэме, хацелася б атрымаць адказы людзей розных узростаў і прааналізаваць, як адрозніваюцца адказы прадстаўнікоў розных пакаленняў.